

Oponentský posudek bakalářské práce Jarmily Ivaskové *Internacionalismy a neologismy v současném kulturním a politickém zpravodajství*

Bakalářská práce J. Ivaskové se věnuje důležitému, aktuálnímu a populárnímu tématu přejímání cizích slov do češtiny. V jeho aktuálnosti a popularitě ovšem číhají jistá nebezpečí – a hned na úvod bohužel musím konstatovat, že se autorka s mnohými z nich náležitě nevypořádala. Práce totiž nemá vyjasněný cíl, pokud za něj nepovažujeme upozornění na (typově různá) neobvyklá chování několika desítek (značně heterogenních) českých lexikálních jednotek, a postrádá adekvátní metodu.

Uvedený ostrý soud je potřeba doložit; začněme u metody. V úvodu autorka píše, že vybrala některé lexémy ze slovníků, další k nim přidala na základě vlastního jazykového povědomí a pak tyto lexémy excerpovala z denního tisku. Osobně bych raději začal přímo excerpací výrazů splňujících daná kritéria, protože autorčin postup buď sníží množství nalezených lexémů, nebo povede k opakovanému prohledávání už prohledaného. Naznačenou cestu bych volil o to spíš, že korpus textů, který autorka používá, je malého rozsahu, takže jej lze „učíst“. A je-li jedním z cílů práce popsat variantnost lexémů, nevolil bych jako zdroj materiálu novinové texty, protože v novinách pracují korektoři (k tomuto závěru se autorka sama dobírá na s. 34).

Ne že by pak práce nereflektovala získaný materiál, ale činí tak značně nešťastným způsobem. Ve čtyřech kapitolách, věnovaných sémantice nalezených pojmenování, jejich příznakovosti, tvoření a postupu přejímání, se nevychází z analýzy materiálu, ale nejprve se v sekundární literatuře hledají vlastnosti, které by daná pojmenování měla/mohla mít, podrobně se vypisují a doklady se k nim až posléze přiřazují (a to nezřídka tak, že důkladný popis určitého lexému z jednoho z uvedených hledisek znamená, že se mu z dalších hledisek nemusí věnovat pozornost). Snad šlo o snahu spojit teoretickou a praktickou část práce, což by samo o sobě bylo chvályhodné, ale zde tato snaha nevedla k valným výsledkům; když autorka své doklady přiřazuje do předem vymezených skupin, a to nezřídka na základě prvního dojmu, nemůže pak ani reflektovat poznatky ze sekundární literatury, samy o sobě ne vždy nesporné. Tak jsou např. substantiva-apelativa rozdělena podle sémantiky tak, že ve čtyřech pojmenovaných skupinách je celkem 40 slov a v páté, zbytkové, 30 slov, z nichž mnohá by snadno utvořila další homogenní skupiny. Třídění slov podle jejich příznakovosti v kap. 3 a 4 a v koncentrované formě pak tabulka č. 2 v příloze ukazují, že autorka zastává velmi statické pojetí lexika (jak jsem naznačil i výše) a o zařazení určitého lexému do jedné z vymezených tříd nepochybuje, a to ani tehdy, když se v jeho hodnocení rozcházejí slovníky: *odysea* je podle ní expresivní (ve shodě s NASCS, ale proti SSČ a SSJČ), *utečenec* hanlivý (podle SSČ), *partaj* hovorová (podle NASCS, ale SSČ má „ob.“). Ve slootovorbě autorka opomíjí některé podstatné tendence, např. přejetí již „hotového“ výrazu *brexit*, který nebyl utvořen až v češtině (k s. 27). U univerbizace (s. 27n.) bych pak autorce navrhl zvážit, zda lze jako univerbizát hodnotit i slovo *předkapelovat*.

Některá vyjádření v práci se zdají naznačovat, že autorka dostatečně neovládá lingvistickou terminologii, a jenom při velké míře dobré vůle by je bylo možné pokládat za neobratné formulace. Získáváme tak kupříkladu dojem, že neologické slovníky jsou kodifikační (s. 8), že *internacionalismus* a *výpůjčka* jsou synonyma (s. 10), že domácím ekvivalentem slova *festival* je *slavnostní veřejná (soutěžní) přehlídka uměleckých výtvorů a výkonů* (s. 16) apod. Výraz *sci-fi* může být ve spojení *sci-fi film* hodnocen například jako adjektivum, ale rozhodně ne jako substantivum (k s. 36). V jednom odstavci na s. 17 objevíme dvě vzájemně

kontradiktorická tvrzení, a to že u psaných publicistických komunikátů očekáváme, „že v nich nalezneme výhradně jazyk spisovný – neutrální“, a že „[p]říznakové prostředky jsou často využívány žurnalisty k aktualizaci textových komunikátů“. (Neznalost významu se netýká jen termínů: na s. 20 je užito slovo *svévolně* ve významu, který čeština nezná.)

Velké výhrady mám také k vymezení jednotlivých termínů v práci. Čtenář nejprve nabude dojmu, že podat definice je úkolem druhé kapitoly, ale tam autorce zprvu postačuje *Encyklopedický slovník češtiny* a jeho inovované vydání a *Nový akademický slovník cizích slov* (tedy jazykový slovník!!); další, podrobnější definice jsou rozptýleny prakticky v celé práci (např. neosémantismy jsou zmíněny až na s. 22 a 28), což vede mj. k tomu, že se některé informace neúčelně opakují. Autorka se sice snaží definice komentovat a porovnávat, ale s množstvím jejích tvrzení nelze souhlasit, např. že PMČ v definici neologismu jediná zohledňuje uživatele jazyka (s. 12, srov. závěr definice v NESČ a slovo „užívané“ v definici z ČL). Nemilé také je, když už mluvíme o sekundární literatuře, že se v závěrečných částech druhé kapitoly a pak i porůznu dále v práci vyskytují celé neozdrojované odstavce. Ozdrojovat – nebo doložit vlastním výzkumem – je třeba i zdánlivé samozřejmosti, jako je např. informace o vzrůstajícím počtu kompozit v současné češtině na s. 26!

Formální ani jazyková stránka práce nejsou zcela uspokojivé. Velmi iritující jsou pravidelné a v podstatě důsledné typografické nesrovnalosti při vkládání citátů z jiných textů do textu práce. Vedle toho je v práci nemalé množství interpunkčních chyb a také překlepů; např. se důsledně píše *nebo-li*. Jazyk a styl práce požadavkům na bakalářskou práci vcelku vyhovuje (což by ani nemělo být jinak, uvážíme-li, kolik místa v práci zabírají parafráze textů jiných autorů), jen se v něm poměrně často objevují přetížená, obtížně srozumitelná jmenná vyjádření, vyskytují se i slovosledné nedostatky a tu a tam lze také zakopnout o učebnicový anakolut. Ani úroveň anglického abstraktu není valná.

Na jednu stranu zastávám názor, že není v možnostech každé bohemistické bakalářské práce předložit průlomový objev založený na precizně provedeném výzkumu a že něco takového často ani nelze po bakalářských pracích požadovat. Na druhou stranu hodnotím bakalářskou práci J. Ivaskové jako koncepčně nevyjasněnou sondu nadmíru se opírající o sekundární literaturu a jen minimálně reflektující vlastní zjištění a interpretující shromážděný materiál. V zacházení se sekundární literaturou, v provedení výzkumu i v představení výsledků se text podobá spíše středoškolské ročníkové než vysokoškolské kvalifikační práci. S těžkým srdcem se tak nakonec přikláním k rozhodnutí **nedoporučit posuzovanou práci k obhajobě**.

V Praze 29. srpna 2018

Mgr. František Martínek, Ph.D.